

TEOLOGIE OSVOBOZENÍ - V DUCHU

P. Franciszek Blachnicki

Film Richarda Attenborougha nově uvelel do obecného povědomí život a dílo Mahátmy Gándhího. Karl Jaspers jednou o Gándhím řekl: "Tenhle člověk chtěl nemožné: politiku prostřednictvím nenásilí. Dosáhl největšího úspěchu. Stalo se tedy nemožné možným? (...) Jedinečná je na tom nicméně podstatná skutečnost, že se jeden člověk dobrovolně a s rozhodností pustil do politického boje způsobem přesahajícím politiku."

To v konečném důsledku znamená způsobem podle evangelia. Vždyť právě tam Gándhí našel nejhlubší pramen inspirace. Od té doby se snažili i jiní jít touto cestou, např. Martin Luther King a Lech Wałęsa. Můžeme hovořit o "teologii osvobození" na základě jejich zkušenosti a zkušenosti osvobozenecých hnutí, jež inspirovali. Nemá to co dělat s teologií osvobození v podobě pověstných směrů v Latinské Americe, které se snaží ospravedlnit násilí v boji o sociální a politickou svobodu odvoláním na evangelium. Je to spíše teologie osvobození, o níž 21. února 1979 mluvil při generální audienzi po návratu z Mexika papež Jan Pavel II: "Je třeba souhlasit s velkým současným teologem (míněním Hans Urs von Balthasar), který oprávněně požaduje teologii osvobození s univerzální dimenzí. Dílčí okolnosti mohou být různé, skutečnost svobody sama je univerzální. Úkol teologie je nalézt pravý smysl svobody v různých historicky založených podmínkách, které dnes existují."

V tomto smyslu existuje také polská teologie osvobození, která se rozvinula ve ztřeštěnosti boje o svobodu v posledních desetiletích, zvláště v několika posledních letech. Tento článek je pokusem představit podstatu, hlavní prvky a důsledky této teologie.

Polskou teologií osvobození můžeme plně pochopit jen na pozadí duchovní situace světa nebo spíše postojů věřících ve světě. Můžeme rozlišit v současnosti tři typické koncepty. První dvě jsou vlastně omyly, které se v dějinách vždy znovu objevují jako pokusy vytvořit společenství víry. Třetí odpovídá koncepci víry založené na Bibli, zvláště na Novém zákoně.

V první koncepci se víra chápe jako únik do budoucnosti. Věřící se stahuje "do niternosti duchovní blaženosti" a nechává věci tohoto světa jít svou cestou. Vnitřní osobní vztah k Ježíši jako Spasiteli se pokládá za podstatný prvek křesťanství, který naplňuje člověka tak velkou radostí, že problémy tohoto světa jsou zapomenuty. Je to, jako by Ježíši už člověk nalezl nebo našel. Je to sentimentální přístup k víře, který člověka odsuzuje realitám tohoto světa, jež se odnímají jako politika nebo jako "rájmy dětí tohoto světa".

Toto je charakteristické např. pro Ježíšovo hnutí, které se vyvinulo v prostředí hippies. Je to také též u některých skupin v charismatické obnově (zvláště v počátečních stadiích jejich vývoje) a též v některých hnutích ve svobodných církvích. Všechny tyto jevy můžeme popsat jako "Ježíšovo hnutí". Takové odloučení víry od účasti na záležitostech tohoto světa se může také objevit tam, kde je víra povrchní a slabá, kde není vybudována na osobním vztahu ke Kristu v luchu svatém, nýbrž spíše na zvyku nebo náboženské výchově.

Následkem zde je jistá schizofrenie mezi izolovanou náboženskou oblastí vědomí a ostatním životem, který se vyvíjí podle vlastních norem a nemá co dělat s vírou. Bohužel je to způsob, jak mnoho praktikujících katolíků chápe svou víru. Po delším období vede tento postoj obvykle k nevěře.

Podle druhého pojetí je víra vnější, dodatečná motivace sociální nebo politické aktivity, která představuje prvotní cíl. V této koncepci jsou křesťanství i církve pokládány za pouhé užitečné podporovatele sociální revoluce v boji za osvobození. To platí především pro ta hnutí v Jižní Americe, která můžeme zařadit pod prapor

"teologie osvobození". Jsou tam ovšem i méně radikální hnutí, jejichž sociální, ekonomické a politické aktivity probíhají ve jménu "Křesťanství". Představitelé těchto hnutí by se měli ptát sami sebe, nakolik je jejich křesťanská angažovanost opřena o duchovní základ a nakolik je otevřena působení Božího Ducha. Pokud můžeme první z pojetí víry označit jako "Ježíšovo hnutí", můžeme druhé nazvat "hnutí Kristovo". Na vrcholu tu nestojí Ježíšova osoba a osobní vztah k němu skrze víru, nýbrž mesiášské činy, vyjádřené jménem Kristus - Pomazaný.

Ve skutečnosti Ježíš je Kristus a tak musí být přítomen v našem pojetí víry. Ježíš, Syn živého Boha, nás zve a skrze svého Ducha uschopňuje nás k osobnímu setkání a později sjednocení s ním. Zároveň nás volá, abychom se podíleli na jeho poslání. Jako křesťané jsme pomazáni spolu s ním, jenž je Pomazaný. Tak nás zve k účasti na vykoupení světa v naší době a situaci. Nemůžeme tedy pokládat svou víru za útek do oblažujícího vztahu já-ty s Ježíšem, nýbrž spíše za požadavek účastnit se s Kristem, Božím služebníkem, na službě bratřím, aby je naše odpovědná láska a ochota k oběti mohla vést k vykoupení a osvobození v síle Kristova kříže. Osobní vztah k Bohu skrze Krista v Duchu svatém je pochopitelně trvalým zdrojem síly, odvahy a nadšení pro službu osvobození.

Takto rozumí víře bible: jako výzvě ke vztahu já-ty s Bohem, ale také jako pomazání pro službu zaměřenou na naplnění Božího plánu vykoupení v tomto "nyní a zde" našich dějin. Jinými slovy, víru je třeba chápat jako účast sebeuvědomění Ježíše Krista, které vyjádřil na začátku své mesiášské činnosti v synagóze v Nazaretu: "Duch Páně na mě spočívá, protože mě pomazal, poslal mě hlásat chudým radostnou zvěst, vyhlásit zajatým propuštění a slepým navrácení zraku, utlačovaným dát svobodu, vyhlásit milostivý rok Páně." (Lk 4,18-19)

Takové chápání křesťanské víry je příkladem, na němž stojí některá hnutí dnešního křesťanství. Lze je nazvat hnutími Ježíše Krista. K této skupině hnutí patří Comunione e Liberazione, hnutí Focolare, Cursillo, charizmatická obnova ve svých zrajících podobách a v Polsku hnutí Světlo a Život.

S v ě ě c t v í o á z

Hnutí Světlo - Život či hnutí oáz je nezávislé katolické hnutí, které působí veřejně, je řízeno z jednoho centra a šíří se po celé zemi mezi mladými i dospělými. Je to jedinečný jev ve východním bloku.

V roce 1981 se letních patnáctidenních oázových táborů zúčastnilo více než 45 000 lidí. Asi 80 % z nich tvořili mladí mezi 15 až 18 lety. V roce 1982 byla účast ještě větší navzdory výjimečnému stavu.

Oázou míním zvláštní metodu duchovních cvičení a učení vypracovanou za mnoho let zkušeností a založenou na osobním setkání s Bohem skrze Krista v Duchu svatém. Během 15 dní pobytu se účastníci učí osobnímu vztahu k Bohu prostřednictvím bible, modlitby a bohoslužby. Zapouštějí také bratrské křesťanské společenství s jinými v malých skupinách. Děje se to v duchu vzájemné služby, ve snaze žít *agape*, nesobeckou lásku utvářenou podle Kristova příkladu. Během oázového tábora je prakticky každý účastník doveden k objevení křesťanství jako nového života. To má za následek hlubokou radost, proměnu života a horlivou snahu sdílet tuto zkušenost s jinými. Po oázových pobytech se formují malé skupiny, které se snaží pěstovat nový styl života na farní úrovni. Oázových pobytů se v posledních 12 letech zúčastnilo asi 300 000 lidí. Po oázové skupině existují ve dvou tisíci farnostech. Existují také rodinné oázy, ze kterých se vyvinula větev hnutí "Živá církev". Zahrnují kolem pěti set rodinných kroužků, každý s 5 - 7 rodinami. Asi 40 % všech kněžských povolání v Polsku vychází dnes z rámce oázového hnutí.

Návštěvníci ze zahraničí se vždy znovu ptají, jak je to možné, že takové hnutí mohlo vzniknout a přetrvat v komunistickém totalitním státu. Tajemství leží v principu, který jsme důsledně dodržovali a který je podstatným charizmatem hnutí. Může být vyjádřen ve dvou slovech: Světlo - Život (řecky *Fós - Zóé*). Tyto dva novozákonní pojmy se představují v podobě kříže. Připomíná to nerozdělitelnou jednotu světla a života. Světlem míním světlo porozumění, svědomí, Božího slova a konečně osobnění

Jelikož Krista jako světlo světa. A toto světlo musí být žito. Musí být přijato jako závazné pravidlo života. Nemluvíme o světle a životě, ale spíše o světle, které nelze odloučit od života a které se stává světlem života. V hnutí i kolem něj žije vytrvalá snaha vést lidi k tomuto postoji. Atycnom toho dosahli, potřebujeme především odvahu. Musíme být s to překonat strach, máme-li nést svědectví životu ve světle. Proto je součástí zkušenosti hnutí Světlo - Život kříž, v němž vidíme sílu k překonání strachu. Životem ve světle skrze překonávání strachu a nesení vlastní kříže se vyjadřuje podstata lidské svobody a pravá cesta osvobození. Člověk je svobodný, když má odvahu dosvědčovat pravdu a žít pravdou bez ohledu na utrpení a oběť. Hnutí Světlo - Život vyzrálo z úsilí žít ve shodě s tímto principem.

Vše, co hnutí činí tím, čím je, bylo od samého začátku v Polsku zakázané a ilegální. V komunistickém systému smí jen strana dávat program a vést síly, které formují společnost. Zvláště to platí o práci, která se týká mládeže. Tato zásada je zabezpečována řadou zákonů a jiných norem. Křesťanské hnutí Světlo - Život se formovalo a rostlo bez ohledu na tyto okolnosti. Řídili jsme se prostě zásadou, neptat se nikdy, co máme dovoleno dělat, ale spíše dělat to, co jako křesťané, kteří chtějí žít evangelium ve svobodě Božích dětí, dělat musíme. Nikdy jsme nepřipustili, aby nám strach zabránil činit to, co jsme cítili, že musíme činit jako Kristovi učedníci.

Ve vojvodství Nowy Sącz probíhají dvě třetiny oázových pobytů. Před několika lety tam došlo k pokusu rozložit tábory pod záminkou, že jsou ilegální. Místní úřady poslaly vedoucím táborů asi sedmdesát psaných nařízení příkazujících do 24 hodin tábory uzavřít. Ani jediný tábor se nerizoval. Moderátoři, nejčastěji kněží, poslati místním úřadům toto vysvětlení: "Oázy jsou založeny na Božím zákoně, na mezinárodních konvencích o lidských právech, a na svobodách zaručených polskou ústavou. Oázy jsou proto legální, kdežto pokusy rozpustit je jsou nelegální. Proto nemůžeme uposlehnout. Budeme dále pokračovat ve svém programu. Pokud přijdete s mocí, abyste nás vyhnali, nebudeme proti vám jako křesťané bojovat silou, nýbrž se budeme za vás modlit a budeme se radovat, že můžeme trpět pro spravedlnost." Ani jednou se místní úřady nepokusily přijít a vyhnat nás.

Tak hnutí rostlo a sílilo natolik, že se už stalo nemožným, aby úřady bránily činnosti administrativními prostředky. Objevili jsme cestu lidské a společenské svobody bez užití síly, prostřednictvím svědectví víry a života podle víry.

S v ě d e c t v í p o l s k é c í r k v e

Po II. světové válce se následkem jaltské dohody stalo Polsko součástí sovětské sféry. Církev se ocitla v neustálých konfrontacích s komunistickým systémem vnuceným zemi. Je to totalitní bezbožný systém řízený tzv. nomenklaturou opřenu o stranu a státní administrativu, které tvoří vládnoucí skupinu. Tato skupina má jediný cíl: Dosáhnout absolutní moci (a udržet ji) nade všemi lidmi a nade všemi sférami života. K dosažení takové moci je třeba rozložit všechny struktury a síly, které jí opoují. Lidé musí proto být změněni v poddané, kteří nesledují žádné vlastní cíle a nehledají žádné hodnoty kromě těch, které jsou podřízeny cílům a hodnotám systému vládnoucí strany, nomenklatury. Společensky významné pozice jsou obsazeny členy nomenklatury, aby byla zajištěna totální kontrola všech oblastí života. Monopol nomenklatury na komunikační a výchovný systém odřezává lidi od hodnot pravdy, historie a tradice a od kořenů kultury, především křesťanské kultury. Prostřednictvím lži a jednostranné propagandy se nomenklatura snaží vnutit názory a chování, které lidi přetváří v nemyslicí nástroje vládců. Následkem monopolu v ekonomii se lidé dostávají do závislosti na státu ve všech životních potřebách, takže mohou být snadno manipulováni. A především, rozsáhlý bezpečnostní systém zavedl vládu teroru. Výsledkem je dokonalý systém zotročení, jehož hlavními pilíři jsou lež a strach.

V těchto podmínkách se pro jednotlivce i pro národ stává prvotním problémem svobody, lidských práv a lidské důstojnosti. Církev hrála podstatnou roli v zápase o svobodu a lidskou důstojnost proti sovětskému totalitnímu mocenskému požadavku. Stavěla se proti absolutním nárokům na moc ze strany komunistického státu a dovolávala se vyšších zákonů, mravních hodnot a náboženství. Vždy demaskovala faleš a odsuzovala nespravedlnost. Ve svých podstatných pastýřských funkcích nebyla podrobena

nomenklatury, do-
troucníla informační monopol pomocí svého mas-
media, kazatelny, pro-
lomila výchovní monopol síti náboženské výchovy a katecheze. Církev se pro národ
stala jediným útočištěm, oporou v duchovním zápase o svobodu, obhájkyní práv a dů-
stojnosti člověka. Stát neuspěl s omezováním bohoslužeb církve ani s redukcí víry
na pouhou soukromou záležitost jednotlivce. Během let se formoval polský postoj
k víře, který z ní učinil bezprostřední oporu a základnu všedního života a základ
nejdůležitějších životních otázek.

Celé svazky bude třeba napsat o každodenních bojích církve v posledních 35 le-
tech. Byly to nesčetné příklady boje o náboženské vyučování na školách, o právo po-
věsit kříž na stěnu třídy, o povolení ke stavbě kostelů a katechetických středisek,
o svobodu pro nábožanská procesí a pouti, o katolický tisk a literaturu, o právo
pracovat se studenty a různými laickými skupinami i o veřejné křesťanské kulturní
podniky. Církev a víra se staly odrazovými můstkem pro mnohé sociální a charitativní
aktivity, jako např. kampaň proti alkoholismu, interrupci atd.

Z mnoha příkladů bych chtěl vybrat budování kostelů, které v przemýšlské diecézi
organizoval biskup Ignacy Tokarczuk. V posledních desíti letech bylo v diecézi
vybudováno bez povolení 150 nových kostelů. Když byl biskup vyzván, aby toto ilegál-
ní budování vysvětlil, řekl: "Podle našich pastoračních principů lidé nemají mít lé-
le než půl hodiny cesty do kostela. To znamená, že bych ve své diecézi měl vybudo-
vat ještě dvaadvacet kostelů. V dalších třech letech tento plán splním a pak vás nechám
na pokoji."

Od komunistického převzetí moci v Polsku plnila církev velkou úlohu výchovy li-
du k aktivní víře, která má vztah ke každodennímu životu. Víra jako únik před sku-
tečností v Polsku nemá místo. Skupiny duchovní obnovy tomuto pokušení nepodlehly.
Pro církev v Polsku nepředstavuje fundamentální problém ani pokušení angažovat se
v sociálních a politických aktivitách bez základu v hlubokém duchovním životě. Po-
kusy státu vytvořit "katolické" hnutí vůči němu loyální, byly diskreditovány hnutím
Pax. Nemělo být pochyb o tom, že církev svým zápasem o duchovní osvobození a o lid-
ská práva hluboce ovlivnila hnutí Solidarity.

S v ě d e c t v í S o l i d a r i t y

Obecně se uznává, že polské hnutí za práva pracujících a svobodu, Solidarity,
může být pochopeno jen v kontextu s rolí církve a náboženství v dějinách a v živo-
tě polského národa. Povaha této souvislosti se ale často nevidí v náležitě hloubce
a vyžaduje ujasnění. Je nepřiměřeným zjednodušením tvrdit, že národní a katolické
elementy byly v polské historii a zbožnosti silné a že toto spojení uchovalo svou
sílu do současnosti.

Věřím, že zřejmá totožnost mezi metodami, které ve svém zápase užívá Solidarity,
a křesťanskými postoji a hodnotami se dá vysvětlit tím, že je to zápas o základní
lidská práva, a jako takový je součástí boje církve. Během tohoto boje od konce vál-
ky usměrňuje církev pozornost lidí na hodnoty lidské důstojnosti a svobody a činí
je větší ním vrímavými. Ukazuje také, jak o tyto hodnoty odvěčně bojovat - bojovat
v duchu evangelia bez nenávisti nebo násilí, ale se ctí, silou a láskou. Klíčem
k pochopení revoluce polských dělníků, která v krátké době přivedla do odborového
svazu Solidarity přes deset miliónů lidí, nelze hledat výlučně v sociálních a poli-
tických koncepcích. Hnutí Solidarity je ve své podstatě duchovní revolucí, vyvolanou
přesvědčením jako odpověď násilnému potlačení lidské důstojnosti a práv, a v tomto smys-
lu je zcela novým jevem v současné sociální historii.

V samotné středu tohoto mimořádného protestního hnutí je duchovní hodnota prav-
dy. Revoluce Solidarity je protestem proti lži, proti naprosté nepravdivosti komu-
nistického systému. "Poláci potřebují pravdu stejně tak jako potřebují uhlí," řekl
Lech Wałęsa jako odpověď západnímu novináři, který se ho ptal, proč polští havíři
nepracují intenzivněji, aby zvýšili produkci uhlí. Ve vědomí stávajících a bojují-
cích nás je hluboce zakořeněno intuitivní, i když ne vždy jasně formulované přesvěd-
čení, že klovět je svobodný, když svědčí pravdě, kterou zná a uznává. Sovětský sys-
tém zotročený, který je založen především na lži, v nich vyvolává hlubokou touhu po

osvobození prostřednictvím pravdy. Tato teologie stala zvláště silnou v posledních několika letech, kdy příkladem zápasu gdaňskí dělníci o svobodu rychle roznětl celý národ a prolomil bariéru strachu. Strach je jednou z opor sovětského systému; je to strach, který lidem nedovoluje svědět pravdě a požadovat svá práva. Polští dělníci a prakticky celý polský národ poznali a zakusili cestu k osvobození, cestu pravé lidské svobody, která vede přes odvážné svědectví pravdě a překonání strachu.

V centru polské revoluce je též další hodnota, která je symbolicky vyjádřena křížem. Stávkující dělníci postavili před gdaňskou loděnicí památník kolegům zavražděným v roce 1979 ve tvaru tří křížů korunovaných třemi kotvami jako znaky nádeje. Kříž na náměstí Vítězství ve Varšavě, pod kterým kázal papež Jan Pavel II. a pod kterým přijímal ve své rakvi zesnulý kardinál Wyszynski hold celého národa jako duchovní vůdce; kříž z květů na toméž náměstí; kříž před vstupem do dolu Wujek v Katovicích, kde bylo v prosinci 1981 zabito sedm horníků - to vše jsou symboly hlubokého přesvědčení, které je vlastně polskému pojetí boje o svobodu. Je to přesvědčení motivované vírou, přesvědčení, že má smysl utrpení pro pravdu, ba i obětí života pro ni, že vítězství ve vzrůstajícím úže dosáhnout jen s křížem. Proto ačkoli lidé prolili krev a položili životy pro pravdu a svobodu, byly vztyčeny kříže, hoří tam stále svíce a jsou tam čerstvé květy jako znamení nádeje ve vzrůstání.

Kříž také vyjadřuje další základní koncept: idea boje o osvobození bez nenávis-
ti, bez užití násilí a s ochotou odpustit. V srpnu 1980 odpověděli polští dělníci ces-
tu osvobození bez užití násilí a tak se ztotožnili s hnutím nenásilí. Tento postoj
se již mnohokrát osvědčil. V mnoha dramatických situacích se již nedali polští děl-
níci vyprovokovat ke krvavým konfrontacím. Mnohokrát vůdčivě Solidarity varovali
před terorismem a užíváním násilí, otevřeně vyslovovali svou ochotu odpustit a svou
povolnost, kdyby diktátoři ukázali dobrou vůli, zmírnit směr a zahájit dialog. Z to-
ho je vidět, že polská revoluce je založena na křesťanských hodnotách a postojích.

Teologie osvobození a evangelizace

Ve svědectví rázového hnutí, polské církve jako celku a polského hnutí Solidarity je vidět inspiraci vírou a evangeliem. Postoj, který se z nich rozvíjel, se v totalitním ateistickém státě stal politickou realitou právě proto, že se takto rozšiřuje sféra osobní svobody všech, kteří se odmítají sklonit před absolutním náro-
kem na moc ze strany vedoucích politických sil. Když lidé za těchto okolností od-
vážně prohlašují, že "musí poslouchat více Boha než lidi" (srov. Sk 4, 19), dochází
k oslabení tohoto nespravedlivého zneužití moci. Mírním ono "pustit se do politické-
ho boje způsobem přesahujícím politiku". Máme ale co dělat se skutečností a se zku-
šeností, kterou nemůže označit prostě jako politickou, protože tu není politická
motivace a nesledují se přímé politické cíle. Můžeme se spíše snažit po ozumět těm-
to jevům prostřednictvím konceptu teologie osvobození.

Protože tato teologie je přímo spojena s historickou zkušeností polského národa
a církve, měli bychom mluvit o polské teologii osvobození v rámci univerzální teo-
logie osvobození, po které lidé volají. Na druhé straně mohou polské zkušenosti po-
sloužit jako rámec pro vytvoření takové teologie osvobození.

Shora popsané zkušenosti rozkočně nepatří minulosti. Situace se v Polsku po za-
vedení výjimečného stavu 13. prosince 1981 v zásadě nezměnila. Duchovní zápas o osvo-
bození pokračuje prostřednictvím hnutí Světlo-Život, prostřednictvím církve a pod-
zemní Solidarity. Větší nasazení represivních prostředků přinese hlubší motivaci zá-
pasu o svobodu a jasnější ztotožnění s křížem. V posledních letech obohatily polskou
církve a národ četné příklady odvážného svědectví pravdě.

V hnutí Světlo-Život se pociťuje především to, že mezi evangelizací a osvoboze-
ním je velmi úzké a podstatné spojení. Evangelium je ve své podstatě dobrá zvěst o
osvobození člověka, které, jak se hlásá, již nastalo. Jakýkoli pokus o evangeliza-
ci, který by nebyl s to dát odpověď na problém osvobození v dané existenciální si-
tuaci, je omyl. Taková evangelizace bude neúspěšná, protože nemá sílu k tomu, aby
se lidí dotkla, aby je zaujala a inspirovala. Tak by evangelizace zůstávala pouhou
slovní instrukcí, propagandou, propagací jedné ideologie mezi mnoha jinými, které
se nabízejí. Klíč k úspěchu evangelizace je ve schopnosti spojit evangelium s problé-
mem osvobození lidu nyní a zde.

Toto chápání evangelizace vedlo v Polsku k tomu, že je tu úzké spojení s pravdou, s křížem a s koncepcí překonání strachu. Polská teologie osvobození vidí své jádro v příslibu Pána: "Pravda z vás udělá lidi svobodné" (Jan 8,32). Pravda je podstatným prvkem lidské svobody. Každý člověk je bytostí závislou na pravdě a je svobodný, když zná a uznává pravdu. Proto Kristus říká: "Vytrváte-li v mém slovu, budete opravduými ucedníky. Poznáte pravdu, a pravda z vás udělá lidi svobodné." (Jan 8,31-32)

Být a trvat v pravdě znamená nést svědectví pravdě ve svém životě a žít podle pravdy. K tomu je třeba překonat strach, který nám brání mluvit a žít pravdu. Proto je kříž jako znamení připravenosti k oběti klíčovým prvkem teologie osvobození. Člověk dostává odvahu svědčit pravdě, když je ochoten k oběti pro pravdu, třeba i k takové oběti života, jakou přinesl Kristus.

Wyvstává otázka: Jak lze dospět k ochotě trpět a nést kříž? To vede k nejběžnějšímu prvku v teologii osvobození. Tímto prvkem je důvěra v Boha, víra a láska k Bohu, který přijímá a odměňuje naši ochotu k oběti pramenící v detinské lásce a důvěře a v novém životě ze vzkříšení. Taková důvěra v Boha v hodnině smrti je i Kristovým postojem na kříži. Každý musí zaujmout tento postoj, má-li dosáhnout vnitřní svobody. Jinými slovy, je třeba mít účast na vztahu Syn - Otec v Kristu.

Nový zákon také vyjadřuje problém lidské svobody prostřednictvím vyhlášení, že jsme Boží děti: "... všichni, kdo se nechají vést Božím Duchem, jsou Boží děti. Nedostalo se vám přece od Ducha daru, jaký patří otročím stavu, že byste museli zase znova žít ve strachu. Dostali jste však dar, který přisluhuje stavu těch, kdo byli přijati za vlastní, a proto můžeme volat: 'Abba, Otče!'" (Řím 8,14-15) Podobnou věc čteme v listu Galatanům: "Tak to bylo i s námi: dokud jsme byli nedospělí, žili jsme pod vládou světských prvopočátníků. Když se však naplnil čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného ze ženy, narozeného pod Zákonem, aby vykoupil lidi, kteří podléhají Zákonu. Tak se nám dostalo přijetí za syny. Protože jste synové, poslal nám Bůh do srdce Ducha svého Syna, a ten volá: 'Abba, Otče!' Už tedy nejde o otroka, nýbrž syn, a jakožto syn také dědic stárze Boha." (Gal 4,3-7) Na těchto textech můžeme vidět, že Písmo nezná dvojici otrok-Pán, ale spíše Syn-Otec.

Svobodná není osoba, která vládne nad druhými jako nad otroky. Svobodný je spíše ten, kdo jako syn svobodně vstupuje z lásky do služby Otci. Svobodný člověk vyjadřuje tuto lásku službou jiným, bratřím; tak to dělal i Kristus. To je svoboda Božích dětí a k této svobodě nás Kristus osvobozuje. Tyto poznatky, které tvoří základní principy a směrnice polské teologie osvobození jsou výsledkem zlaččnosti lidí, kteří se pokusili nahlédnout nově ve víře a srdce víru situaci v komunistické zemi. Z toho důvodu jsou také schopni osvětlovat naději mnoho lidí i národy a ukazovat jim cestu vpřed v trvalém zápasu o osvobození.

Religion in Communist Lands 12,2, Summer 1984

Autor tohoto článku je zakladatelem hnutí oáz. Zemřel v nucené emigraci.